

Príloha č.1

Platný legislatívny rámec predchádzania vzniku odpadu

Analýza platných právnych predpisov

Rámcová smernica o odpade ustanovuje v článku 4 **novú hierarchiu odpadového hospodárstva**. Nová hierarchia odpadového hospodárstva bola prevzatá do právneho poriadku zákonom č. 343/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov. Základom odpadového hospodárstva je predchádzanie vzniku odpadu a príprava na opätovné použitie. Až potom nasleduje recyklácia a zhodnocovanie (napr. energetické zhodnocovanie). Zneškodňovanie je poslednou možnou alternatívou.

Paragraf 3 (2) zákona ustanovuje **záväznosť hierarchie odpadového hospodárstva**. Odkloniť sa od nej je možné iba pre určité prúdy odpadov v prípade, ak je to odôvodnené úvahami o životnom cykle vo vzťahu k celkovým vplyvom vzniku a nakladania s takýmto odpadom a ak to ustanoví tento zákon alebo osobitný predpis.

Predchádzanie vzniku odpadu definuje § 2 (27) zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch ako opatrenia, ktoré sa prijímajú predtým, ako sa látka, materiál alebo výrobok stanú odpadom, a ktoré znižujú

- a) množstvo odpadu aj prostredníctvom opätovného použitia výrobkov, alebo predĺženia životnosti výrobkov,
- b) nepriaznivé vplyvy vzniknutého odpadu na životné prostredie a zdravie ľudí alebo
- c) obsah škodlivých látok v materiáloch a vo výrobkoch.

Paragraf 2 (28) zákona o odpadoch definuje **opätovné použitie** ako činnosť, pri ktorej sa výrobok alebo časť výrobku, ktoré nie sú odpadom, znova použijú na ten istý účel, na ktorý boli určené.

Paragraf 2 (29) zákona o odpadoch definuje **prípravu na opätovné použitie** ako činnosť zhodnocovania súvisiace s kontrolou, čistením alebo opravou, pri ktorej sa výrobok alebo časť výrobku, ktoré sa stali odpadom pripravujú, aby sa opätovne použili bez akéhokoľvek iného predbežného spracovania.

V siedmej časti zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch je v § 49 (11) v súvislosti s nakladaním **so starými vozidlami** definovaná **prevencia** ako opatrenia smerujúce k zníženiu množstva a škodlivosti starých vozidiel, materiálov a látok v nich obsiahnutých pre životné prostredie. Ide o prebratie pojmu prevencie z čl. 2 ods. 3 smernice o starých vozidlách. V § 49, ods. 13) zákona je definované **opätovné použitie** častí starých vozidiel ako činnosť, pri ktorej sa časti starých vozidiel použijú na rovnaký účel, na aký boli vyrobené, v súlade s osobitným predpisom. Aj v tomto prípade ide o prebratie pojmu zo smernice o starých vozidlách.

V § 54a zákona o odpadoch, ktorý sa týka nakladania **s elektroodpadom**, sa v ods. (6) definuje **prevencia ako opatrenia zamerané na zníženie množstva elektroodpadu, ako aj materiálov a látok, ktoré sa v ňom nachádzajú a ich škodlivých účinkov na životné prostredie**. Predmetným odsekom bolo transponované ustanovenie čl. 3 písm. c) smernice o elektroodpade. Preventívnymi opatreniami sú najmä niektoré povinnosti výrobcu zariadení, najmä povinnosť zabezpečiť, aby nové vybrané

elektrozariadenia uvádzané na trh neobsahovali olovo, kadmium, ortuť, polybrómované bifenyly, polybrómované difenylétery a šesťmocný chróm vo vyšších koncentráciách, ako ustanovuje všeobecne záväzný predpis.

V **zákone č. 119/2010 Z. z. o obaloch** je § 3 prebratím čl. 4 smernice EP a Rady 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov, podľa ktorého má členský štát povinnosť prijať ďalšie opatrenia na obmedzovanie vzniku odpadov z obalov. Takýmto opatrením je **vypracovanie programu prevencie** pre toho výrobcu výrobkov, ktorý súčasne balí alebo si dáva baliť výrobky iným subjektom, resp. pre subjekt, ktorý zabezpečuje balenie a distribúciu výrobkov pod vlastnou obchodnou značkou. Ďalším zákonným predpokladom pre vznik povinnosti vypracovať program prevencie je množstvo výrobkov uvádzaných na trh SR, ktoré musia byť balené/plnené v množstve obalov presahujúcich 10 ton v priebehu jedného kalendárneho roku.

Opatrením na zníženie voľne pohodeného odpadu v krajine (tzv. littering) je **zálohovanie obalov**, ktoré upravuje § 6 zákona o obaloch a vyhláška Ministerstva životného prostredia SR č. 81/2011 Z. z. o zálohovaní obalov na nápoje zo 14. marca 2011. Zálohovanie jednorazových obalov nie je priamym opatrením na predchádzanie vzniku odpadu, ale alternatívnym systémom zberu odpadu. Jeho využitie by však prispelo k naplneniu bodu b) § 2 ods. 27 zákona, podľa ktorého sú relevantnými opatreniami aj opatrenia, ktoré **znižujú „nepriaznivé vplyvy vzniknutého odpadu na životné prostredie“**.

Ustanovenie § 2 vyhlášky upravuje výšku zálohu za zálohované opakovane použiteľné obaly na nápoje vo výške

- a) 0,13 eura za jeden obal pre opakovane použiteľné obaly na nápoje (malinovky, pivo, minerálne vody čisté aj ochutené a pod.) do objemu 2 000 ml
- b) 0,27 eura za jeden obal pre sklené opakovane použiteľné obaly na pivo
- c) 40 eur pre opakovane použiteľné obaly na nápoje neuvedené v písmenách a) a b). Ide napríklad o kovové obaly – nerezové sudy na pivo, resp. nealkoholické nápoje, ktorých hodnotu zohľadňuje aj ustanovená výška zálohu za tieto obaly

§ 3 vyhlášky ustanovuje zoznam zálohovaných obalov, ktoré nie sú opakovane použiteľné:

- a) obaly z polyetyléntereftalátu (PET) na nápoje¹) s objemom nad 500 ml vrátane,
- b) obaly z polyetyléntereftalátu (PET) na vody³) s objemom nad 500 ml vrátane,
- c) hliníkové plechovky na nápoje s objemom do 500 ml vrátane.

Výška zálohu za obaly, ktoré nie sú opakovane použiteľné, je 0 eur za jeden obal.

Od 1. januára 2013 je účinný **zákon č. 362/2012 Z. z. o neprimeraných podmienkach v obchodných vzťahoch**, ktorých predmetom sú potraviny. Podľa § 4 ods. 4 písm. aa) **k neprimeraným podmienkam patrí aj vyžadovanie spätného odobratia obalového a odpadového materiálu**, ktorý nepochádza z dodávky tovaru dodávateľa. Prax ukáže, či uvedené ustanovenie neskomplicuje situáciu v zálohovaní obalov.

Zákon č. 514/2008 Z. z. o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov ustanovuje v § 5 povinnosť prevádzkovateľovi (t.j. právnickej osobe a fyzickej osobe - podnikateľovi zodpovedných za nakladanie s ťažobným odpadom vrátane dočasného

skladovania takéhoto odpadu, počas prevádzkovania úložiska i po jeho uzavretí) vypracovať plán nakladania.

Plán nakladania musí byť vypracovaný tak, aby **spĺňal** (okrem iného aj) **požiadavky na**

a) **prevenciu tvorby ťažobného odpadu alebo znižovanie jeho množstva a škodlivosti s prihliadnutím** najmä na

1. nakladanie s ťažobným odpadom, a to už v etape projektovania ťažby a pri výbere metód používaných na ťažbu a úpravu nerastov,
2. zmeny, ktorým môže ťažobný odpad podliehať pri zvyšovaní jeho množstva a pri vystavení podmienkam na zemskom povrchu,
3. možnosť vrátenia ťažobného odpadu späť do vyťažených priestorov, ak je to technicky a ekonomicky uskutočniteľné a environmentálne vhodné,
4. možnosť vrátenia ornice na pôvodné miesto po uzavretí úložiska alebo ak to nie je viac možné, jej použitím na inom vhodnom mieste,
5. používanie na úpravu nerastov takých látok, ktoré sú menej nebezpečné.

Plán nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu schvaľuje príslušný **obvodný banský úrad**.

Vyhodnotenie platnej právnej úpravy

Zákomom č. 343/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch, bola prevzatá do legislatívy SR aj povinnosť vypracúvať programy predchádzania vzniku odpadu (PPVO). Podľa § 6a zákona sa samostatný program predchádzania vzniku odpadu vypracúva iba na národnej úrovni. Krajské PPVO a PPVO pôvodcov odpadov a obcí budú súčasťou ich programov odpadového hospodárstva (POH). Podľa § 4 ods. 1 zákona o odpadoch sa programy vypracúvajú v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva podľa § 3 zákona. Podrobnosti ustanoví novela vyhlášky č. 283/2001 Z. z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch.

Hierarchia odpadového hospodárstva bola ustanovená aj v pôvodnom znení zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v § 3 „Účel a ciele odpadového hospodárstva“. Aj v tomto prípade bolo prioritou predchádzanie vzniku odpadu, následne materiálové zhodnocovanie odpadov a energetické zhodnocovanie odpadov. V zákone však chýbala definícia predchádzania vzniku odpadu. Išlo o mechanické prevzatie čl. 3 smernice Rady č. 1975/442/EHS, ktorým sa zaviedla v členských štátoch EÚ hierarchia odpadového hospodárstva. Pôvodné znenie § 3 zákona o odpadoch nemalo bezprostredne záväzný charakter a jeho uplatňovanie sa malo realizovať prostredníctvom POH. V POH SR 2005 – 2010 však platná hierarchia nebola dostatočne rozpracovaná. POH SR nestanovil žiadne ciele týkajúce sa predchádzania vzniku odpadu a zaoberal sa výlučne podielom energeticky a materiálovo zhodnocovaných odpadov a ich zneškodňovaním.

Podobne aj v zákone o obaloch, (zákon č. 529/2002 Z. z. a zákon č. 119/2010 Z. z.) išlo o prevzatie čl. 4 smernice EP a Rady č. 94/62/ES o obaloch a odpadoch z obalov, avšak bez reálnej aplikácie v praxi. Zákon o obaloch síce ustanovuje povinnosť vypracovať programy prevencie, avšak obsahové náležitosti programov sú v zákone vymedzené veľmi všeobecne. Pre povinné osoby je tak vytvorený široký priestor, aké konkrétne ciele a opatrenia do svojich programov zahrnú. Programy prevencie sa

zasielajú na obvodné úrady životného prostredia, ktoré, podobne ako Slovenská inšpekcia životného prostredia, kontrolujú iba splnenie zákonnej povinnosti vypracovať programy. Žiaden orgán štátnej správy nekontroluje obsah, stanovenie cieľov a opatrení a ich plnenie. Doposiaľ nebolo vyhodnotené, ako tento inštitút prispel k predchádzaniu vzniku odpadov z obalov.

SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
Povinnosť dodržiavať hierarchiu odpadového hospodárstva a vypracovať PPVO ustanovuje zákon č. 343/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch	Novelizácia vyhlášky MŽP SR č. 283/2001 Z. z. vyhláškou MŽP SR č. 310/2013 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o odpadoch, je platná od 15. októbra 2013. Ustanovuje obsah POH v súlade s platnou hierarchiou odpadového hospodárstva.
Predchádzanie vzniku odpadu je základom hierarchie v odpadovom hospodárstve od r.2001 (§ 3 zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch)	Ustanovenia o predchádzaní vzniku odpadu boli prevzaté z príslušných EÚ smerníc bez vytvorenia presnejšieho legislatívneho rámca na ich aplikovanie a bez akejkoľvek kontroly plnenia povinností v oblasti prevencie
Základné preventívne opatrenia vyplývajú aj z § 50 zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch (povinnosť výrobcu vozidiel) a § 54b zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch (povinnosť výrobcu elektrozariadení)	
Povinnosť vypracovať program prevencie v zmysle zákona o obaloch (zákon č. 529/2002 Z. z. a zákon č. 119/2010 Z. z) platí od r. 2003	
Príležitosti	Ohrozenia
EK vytvára legislatívny tlak na členské štáty, aby uplatňovali hierarchiu odpadového hospodárstva a vypracovali PPVO	Predchádzanie vzniku odpadu a vypracovanie PPVO nie je úloha iba pre rezort životného prostredia. Zasahuje do celého hospodárstva, do všetkých materiálových prúdov a produktov počas celého ich životného cyklu. Preto bude potrebné dosiahnuť v tejto oblasti konsenzus.